

Unga män från förorten –

Risikfaktorer som leder till kriminalitet

Namn: SONIA DURRANI

Program: SOCIONOMPROGRAMMET MED STORSTADSPROFIL 210 HP

Kurs: EXAMENSARBETE I SOCIALT ARBETE

Moment: KANDIDATUPPSATS (C-NIVÅ) 15 HP

Termin: VT - 2019

Datum: 16 AUGUSTI 2019

Handledare: LINDA ARNELL

Förord

Jag vill tacka min handledare Linda Arnell för allt stöd under uppsatsens gång. Jag hade inte kunnat tänka mig en mer passande handledare för mitt valda uppsatsämne. Tack för att du har trott på mig och min uppsats.

Vidare vill jag belysa min ödmjukhet inför dessa unga män och deras anhörigas livsberättelser som jag fått ta del av via materialet. Jag hoppas att dessa efter avtjänade straff kan gå vidare mot ett bättre liv.

Stockholm, augusti 2019

Sonia Durrani

Sammanfattning

Titel: Unga män från förorten – riskfaktorer som leder till kriminalitet

Författare: Sonia Durrani

Huvudsyftet med denna studie är att undersöka hur vi kan förstå sambandet mellan social utsatthet och kriminalitet bland unga män med utländsk bakgrund. Jag ämnar lyfta fram brottsdömda unga mäns egna berättelser om sin livssituation strax före de begick kriminella handlingar. Den utvalda metoden är en kvalitativ textanalys och empirin består av ett domstolsbeslut och förhørsprotokoll från ett verkligt rättsfall i en Stockholmsförort. Urvalet består av sex unga män mellan 17–21 år, vilka var bland de huvudmisstänkta i rättsfallet. För att genomföra analysen har jag utgått från teorier om riskfaktorer och en dynamisk människosyn. Studiens resultat visar att samtliga män har dåliga skolresultat, dålig kommunikation med sin familj och att samtliga bor hemma i trångbodda bostäder. Flera av de unga männen saknar inkomst och sysselsättning samt försörjs av familjemedlemmar. Resultatet visar sammanfattningsvis att de sociala riskfaktorer som förekommer i deras liv är likvärdiga och att deras aktuella livssituation är ett resultat av den sociala tillvaro som de vistas i.

Nyckelord: Unga män, riskfaktorer, socialt arv, socioekonomisk utsatthet, trångboddhet, ungdomskriminalitet

Antal ord: 12 805

Abstract

Headline: Young males in disadvantaged metropolitan neighborhoods – risk factors that lead to a criminal lifestyle

Author: Sonia Durrani

The main purpose of this study is to investigate how we can understand the correlation between social vulnerability and crime among young men with a foreign background. I intend to highlight the reality of the everyday life of six convicted young men shortly before they committed criminal acts as I aim to understand the influence of socioeconomic risk factors in their lives. The selected research method is a qualitative text analysis based on a true criminal case which occurred in a disadvantaged Stockholm suburb. The selected young men who appear in this study are aged between 17-21 and were among the main suspects. The empirical data consists of verbatim transcripts of interrogation interviews with police investigators and the court verdict. The study's results have been analyzed based on the theory of dynamics of human behavior and on the basis of risk factors. The results show that all the young men have poor school results, poor communication with their family and that all live in cramped housing conditions that does not offer enough opportunity for private space. Several of the young men lack income and employment and are financially supported by family members. In summary, the results show that the social risk factors that occur in their lives are similar and that their current life situation is a result of the social existence in which they reside.

Keywords: Young men, overcrowding, risk factors, social exclusion, socioeconomic vulnerability, youth crime

Number of words: 12 805

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
Syfte och frågeställningar	8
Avgränsningar	8
Områdesbeskrivning	8
Begreppsbeskrivning – Utländsk bakgrund	9
2. Metod	9
Material, tillvägagångssätt och urval	9
Analysmetod	10
Kodning och tematisering	10
Generaliserbarheten	11
Etiska överväganden	12
Metoddiskussion	13
3. Bakgrund och tidigare forskning	15
Utsatta områden	15
Sociala arvets betydelse för en människas identitetsutveckling	16
Familjebandets betydelse	18
Trångboddhetens betydelse	19
4. Teori	21
En dynamisk människosyn	21
Risikfaktorer	22
5. Resultat	23
De unga människors berättelser om sin vardag	23
Ekonomiska förutsättningar	25
Familjetillsyn, hemsituationen och sysselsättning	26
Upplevelser av rasism och utanförskap	27
6. Analys och tolkningar	28
Socioekonomisk utsatthet som riskfaktor	28
Sysslösa kompisar	29
Trångboddhet	30
Ålder som riskfaktor och avsaknad av förebilder	31
Splittrad familjesituation	32
7. Slutsats	33
8. Diskussion	33
Förslag till vidare studier	35
Litteraturförteckning	36

1. Inledning

Unga män som blir skjutna till döds i Stockholmsförorterna är dessvärre en vanligt förekommande nyhetsrubrik (Brå 2019:3, s. 3, 6). En enkel Google-sökning kan leda oss vidare till diskussionsforum där läsare undrar över vad som egentligen sker i dessa områden. Det finns föreställningar om att förorter är farliga områden att vistas i och detta genererar en rädsla och misstänksamhet gentemot medborgare som är bosatta där. Många ifrågasätter ifall dessa människor och områden verkligen är en del av Sverige. Samtidigt har vi politiker som framhåller att bostadsområdena i förorten är ”no go zones” och menar att samhällsaktörer har svårt att vistas där. Områdesexperter ifrågasätter användandet av begreppet och menar att det är slarvigt av viktiga politiska aktörer att bruka ett begrepp som leder till stigmatisering av området och som dessutom inte stöds av fakta (Carlén 2018).

Samhället präglas av en stereotypisk uppfattning av kriminella individer som i sin tur förstärks av massmedier och sprids vidare till andra samhällsområden (SOU 2006:30, s. 4). Bortom populärmedias rubriker berättar unga män från förorter att de känner sig utanför i samhället då de blir utsatta för diskriminering och rasprofilering, med hänvisning till deras utländska bakgrund. Ibland rör det sig inte ens om att individen har utländsk bakgrund, utan endast icke europeiska drag. Deras gemensamma upplevelse är att de utsätts för diskriminerande behandling av makthavare som tror att de unga männen är kriminella (Westin 2019). Statens offentliga utredningar påvisar att människor av utländsk härkomst diskrimineras i Sverige och för att kunna motverka strukturell diskriminering krävs det ett erkännande på samhällsnivå. Dock avstår Sverige från att officiellt erkänna detta (SOU 2006:30, s. 3).

Ovannämnda diskriminering bidrar till polarisering bland olika samhällsgrupper och undersökningar påvisar att kriminalitet är värst på platser där det råder utanförskap (SOU 2017:67, s. 128). Det förekommer även viss diskriminering inom rättsväsendet då individer skuldbeläggs för sitt utanförskap, trots att det finns ett starkt samband mellan den brottsliga överrepresentationen och deras utsatta position i samhället (SOU 2017:67, s. 124; SOU 2006:30, s. 350). Det är därför relevant att undersöka dessa faktorer vidare och se hur samhällsföreteelser påverkar enskilda individers livsöden och handlingar. I denna uppsats avser jag att studera några av de unga männen som beskrivs stå bakom det dödliga våldet. Vad karakteriserar deras liv och kan det finnas några gemensamma faktorer i tillvaron som gör att de hamnar där?

Syfte och frågeställningar

Mitt syfte med studien är att undersöka hur vi kan förstå inverkan av sociala faktorer och social utsatthet bland unga män med utländsk bakgrund som begår brottsliga handlingar. Studien utgår från ett mordfall i en Stockholmsförort. Jag kommer också ta hjälp av vetenskapliga artiklar och rapporter för att förstå sambandet mellan socialt utsatta områden och kriminalitet.

Mina frågeställningar lyder:

- På vilket sätt kan social utsatthet och socioekonomiska faktorer leda till att unga män begår allvarliga brott?
- Vilka andra faktorer kan öka risken för att unga män begår brott?

Avgränsningar

Studien utgår från ett mordfall i en Stockholmsförort, så den är både geografiskt och empiriskt avgränsad. Studiens empiri kommer bestå av de unga gärningsmännens samt deras anhörigas berättelser om männens livssituation före händelsen. Denna empiriska avgränsning gjordes då domar och förundersökningsmaterial är väldigt omfattande.

Områdesbeskrivning

Samtliga män var hemmahörande i samma Stockholmsförort som tillhör en större kommun. Samtliga av männen var boende i den socioekonomiskt svagare delen av kommunen som bebyggdes på 1970-talet som en del i miljonprogrammet. Området finns med på polisens lista över Sveriges mest utsatta områden, vilket innebär att det geografiskt avgränsade området har låg socioekonomisk status och en mängd sociala problem (Polisen 2019, s. 7). På kommunens hemsida beskrivs att kommunen trots flertal kommundelar har en relativt liten yta jämfört med andra kommuner i Stockholm. Detta gör denna boendekommun till en av Sveriges mest tätbefolkade kommuner. Området ligger relativt centralt och är också en av Sveriges mest kommunikationstäta kommuner. Andelen utrikesfödda i denna ort är den högsta siffran inom den aktuella boendekommunen.

Begreppsbeskrivning – Utländsk bakgrund

Jag föredrar att inte använda mig av begreppet ”invandrare” eftersom många personer som benämns som invandrare i praktiken egentligen inte har invandrat. Det förekommer att individer som är födda i Sverige, som dock är barn till utrikesfödda föräldrar, ändå kallas för invandrare. Jag anser att begreppet fungerar som en barriär gentemot majoritetsbefolkningen då det förstärker känslan av vi och dom och leder till att man i generationer aldrig anses vara en ”riktig svensk”. Begreppet invandrare får det att framstå som att personer med utländsk härkomst är en homogen grupp, vilket inte stämmer då det finns stora skillnader mellan vilka grupper som stigmatiseras eller inte (Mattsson 2015, s. 45, 86). Exempelvis tenderar synligt utländska personer, dvs. icke-europeiska individer med mörkare drag att diskrimineras mer än det motsatta förhållandet (Mattsson 2015, s. 31, 35). I uppsatsen använder jag mig därför av begreppet utländsk bakgrund när jag beskriver någon som är född i Sverige till utrikesfödda föräldrar.

2. Metod

I detta avsnitt kommer jag att redogöra för den metod som jag använt för att uppfylla uppsatsens syfte och besvara frågeställningarna. Jag kommer att presentera tillvägagångssätt och urval. Jag kommer också att redogöra för generaliserbarhet och mina forskningsetiska dilemman för att sedan avsluta med en metoddiskussion.

Material, tillvägagångssätt och urval

Denna studie, en så kallad fallstudie, utgår från en verklig händelse där sex unga gärningsmän blir dömda för ett allvarligt brott och fokus i denna studie är ungdomarnas sociala miljö och livsvillkor. Materialet består av förhörsprotokollet från rättsfallet och den verkställande domen, vilket är allmänna handlingar och går därför att begära ut via Sveriges domstolar. Med hjälp av målnumret fick jag reda på att mina begärda handlingar innehöll strax över 3000 sidor och i fråga om handlingar över nio sidor så måste man betala per varje utskriven sida. På grund av den höga kostnaden valde jag att istället ladda ned materialet via en webbtjänst som har en databas med domar som tillgängliggör rättslig information.

Anledningen till varför jag valde just denna dom var med hänvisning till att materialet lämpade sig väl för syftet med denna studie. Rättsfallet berörde ett flertal unga män som samtliga var mellan 17–21 år gamla, hade utländsk bakgrund och var boende i en Stockholmsförort. Mitt urval består av sex personer som var huvudmisstänkta för brottet. Urvalet grundades på att det förekommer flera förhör med just dessa män och deras anhöriga i materialet som jag ansåg kunde ge en god bild av deras bakgrund. Det som också gjorde rättsfallet intressant för min uppsats var att innehållet omfattade tusentals sidor och innehöll därmed väldigt mycket information som skulle lämpas väl för min studie. I materialet redogörs flera gärningsmän som samtliga är misstänkta för olika brottsrubriceringar, men huvudbrottet avser ett mord. Förundersökningsprotokollet bestod av 2200 sidor och innehöll förhör med de unga männen, deras anhöriga samt vittnesuppgifter.

Analysmetod

Studiens syfte är att undersöka hur sociala faktorer och utsatthet bland unga män med utländsk bakgrund leder till att de riskerar att begå brottsliga handlingar. För att kunna genomföra detta behövde jag ha tillgång till deras egna berättelser om sitt liv, vilket jag hittade i polisens förundersökningsdokument. För att kunna bearbeta mitt material valde jag att genomföra en kvalitativ textanalys som innebär att man försöker tolka och förstå det som har sagts i exempelvis nedskrivna intervjuer eller annat skriftligt material (Jacobsen 2012, s. 142). Jag har genom textanalysen granskat männens beskrivningar av sin sociala tillvaro och genom denna kvalitativa metod kunde jag undersöka deras sociala utsatthet mer djupgående (Jacobsen 2012, s. 61). Nedan beskriver jag hur jag gått tillväga med kodning och tematisering.

Kodning och tematisering

Kodningen av materialet var tidskrävande med hänvisning till antalet sidor. Det var mycket text att gå igenom, men eftersom jag fokuserade på mitt urval av de huvudmisstänkta i fallet så förenklades min kodningsprocess, då jag kunde bortse från material gällande övriga personer. Genom ett metodiskt tillvägagångssätt lyckades jag fånga in de viktiga punkterna i relation till syftet och mina frågeställningar. Detta tillvägagångssätt innebar att jag utifrån förundersökningens innehållsförteckning letade mig fram till utvalda avsnitt, dvs. förhören med de unga gärningsmännen och deras anhöriga. Därefter läste jag igenom dessa avsnitt och letade fram underlag som kändes relevant för min studie. Viktigt att nämna är att många frågor i

förhören handlar om brottet, men eftersom denna studie ej avser att diskutera brottet eller detaljer kring brottet så har jag valt att inte inkludera de delarna i min uppsats, då de inte hjälper mig att besvara syftet.

I detta stadie av kodningen läste jag igenom de utvalda förhörsavsnitten och den slutliga domen flera gånger så att jag fick en god förståelse av vad texten handlade om. Jag kunde lyfta nyckelord i det som personerna berättade och sorterade dessa genom att markera och kopiera uttalanden som gärningsmännen och deras anhöriga säger, för att sedan klistra in i ett separat dokument. Utifrån nyckelorden förenklade jag innehållet i nästa spalt, genom att ta fram meningsbärande ord och huvudsakliga syftet i meningen om vad individen vill ha sagt (jmf. Jacobsen 2012, s. 146). Den kopierade texten delade jag i olika teman genom att fundera över ifall det finns en kategori som ”fångar” innebörden av det personerna säger. Exempelvis ifall en person berättade om att denne har utsatts för diskriminering så passade det in på temat ”utanförskap”. Varje gärningsman tematiserades separat, för att jag senare inför resultatet ska kunna skilja på deras olika upplevelser. I detta stadie av tematiseringen fokuserade jag på vad som sägs om bostadsområdet, deras sysselsättning, om skoltiden och vad som sägs om männen av deras anhöriga samt vad de själva berättar om sitt liv. Efter detta stadie fick jag en tydligare uppfattning och struktur av materialet samt kunde tolka det huvudsakliga med individernas berättelser och finna mönster i deras olika upplevelser. I detta stadie blev det påtagligt vilka teman som var framträdande i deras liv och det reducerade materialet resulterade i teman såsom ekonomiska förutsättningar, sysselsättning, boendesituationen och utanförskap.

Generaliserbarheten

Jacobsen beskriver att huvudsyftet med kvalitativa studier är att förstå ett fenomen på djupet. Med sådana studier undersöker man fåtal enheter och därmed är det inte möjligt att hävda att resultatet är generaliserbart (Jacobsen 2012, s. 171). Mitt studieresultat går alltså inte att generalisera, eftersom urvalet är alldeles för litet för att kunna leda till en sådan slutsats. Däremot argumenterar jag för att mitt resultat visar på likheter och mönster mellan flera personer av olika åldrar och bakgrund, vilket är minst lika intressant som att kunna generalisera. Mitt resultat med stöd av tidigare forskning bekräftar att det finns stor anledning att tro att unga män som döms för brott och har utländsk bakgrund med stor sannolikhet kan ha haft en liknande livssituation som de unga männen i mitt urval.

Etiska överväganden

Min utvalda fallstudie är en händelse som jag var bekant med tidigare då jag hade kommit förbi nyhetsartiklar om fallet. Med detta sagt hade jag alltså en viss förförståelse av händelsen, men däremot inte av materialet och dess innehåll. Min senare uppfattning är att det som går att utläsa i nyhetsartiklar motsvarar den del av händelsen som belyser gärningsmännens handlingar. Utifrån mitt syfte med studien var min förståelse av nyhetsartiklarna därmed inte av betydelse för studiens resultat eftersom det som går att utläsa där inte har kunnat hjälpa mig i min analys. Utan det har helt enkelt krävts att jag har läst förhörprotokoll och domstolens slutliga bedömning för att kunna redogöra för mitt resultat. Det jag eftersökte att förstå var hur socioekonomisk utsatthet kan leda till att unga män begår brott och jag vill belysa att mina socionomstudier innebär en förförståelse av dessa ämnen. Dock har det medfört en positiv inverkan på resultatet genom att jag förstår att vissa individförhållanden är ett resultat av strukturer som sker på samhällsnivå.

Med hänsyn till att inte avslöja personernas identitet har jag valt att fingera deras namn. I uppsatsen har jag valt att inte dölja att personerna är av utländsk bakgrund och detta beror på att ett perspektiv om social utsatthet kommer att tillämpas, där individernas utländska bakgrund innebär en riskfaktor till följd av att denna grupp marginaliseras i samhället. Områdesbeskrivningen tydliggör också att samtliga är boende i ett miljonprogramsområde i en segregerad Stockholmsförort, vilket indikerar på ett högt antal utrikesfödda personer i området. Jag har därför valt relativt vanliga namn som inte går att härleda till en specifik etnicitet eller religion, för att inte bidra till stereotypifiering av individerna. Enligt Vetenskapsrådets riktlinjer om forskningsetik bör man ta hänsyn till individsskyddskravet, dvs. att personer som medverkar i forskning skyddas mot kränkningar eller skador i största möjliga utsträckning (Vetenskapsrådet 2017, s. 12). Fallstudien är baserad på en dom vilket är en offentlig handling och innebär att dömda personer både namnges och förekommer icke-anonymiserade i samtliga dokument. Ur ett etiskt perspektiv kan det dock anses kränkande för berörda individer att jag använder mig av deras livshistoria för min studie, varför det krävs hög etikmedvetenhet för att genomföra denna studie. Gällande deras ålder så har jag valt att nämna det, dels för att ung ålder är en riskfaktor, men dels också för att ge perspektiv på hur pass unga dessa män är. Det är av betydelse för att läsaren ska få en förståelse för att unga män i ett visst åldersspann riskerar att hamna i brottslighet tidigt i livet. Trots att jag nämner deras ålder har det varit viktigt för mig att informationen som framgår i uppsatsen inte går att härleda till berörda individer.

Därmed har jag använt minimalt med citat för att dessa inte ska vara sökbara och även valt att utesluta viss information i personernas berättelser som riskerar att avslöja individernas identitet, t.ex. vilket område dom bor i eller deras beskrivning av sitt ursprung.

Det finns vissa svårigheter med att anonymisera en dom och förundersökningsprotokoll. Det som framgår i materialet är en transkriberad version av individernas berättelser. I min studie har jag återgett det som har transkriberats, vilket i princip innebär att det är en tredje återberättelse. Svårigheter med detta kan vara bortfallsproblemet vilket innebär att författaren utelämnar viktiga observationer eller information som inte passar in i tesen (Vetenskapsrådet 2017, s. 16). För mig har inte detta varit ett problem, då det enda jag systematiskt utelämnade var detaljer om själva brottsliga handlingen som inte var relevant för uppsatsens syfte och inte heller relevant för läsaren, då brottsdetaljerna inte har en koppling till individernas sociala utsatthet. De personliga detaljerna som jag utelämnade för att skydda personernas identitet är inte heller av vikt för studien, då benämningarna av dessa inte hade ändrat eller bidragit med något i studiens resultat. Dock skulle jag vilja tillägga att granskning av materialet har varit en positiv erfarenhet som bidragit till värdefull empiri. Det framkommer mycket information om individerna i polisens förundersökningsprotokoll och jag anser att det hade varit svårt att insamla samma mängd information genom exempelvis intervjuer.

Metoddiskussion

Styrkor med mitt material är att det är trovärdigt då förundersökningsprotokoll samt polisutredningsdokument är den typ av material som Sveriges domstolar använder som underlag för att skapa en rättslig bedömning kring ifall en person har gjort sig skyldig till ett brott eller ej. Därmed skulle jag vilja säga att materialet är ett trovärdigt och starkt underlag som lämpar sig väl till forskning eller en uppsats.

För god kvalitet och tillförlitlighet i en uppsats bör man identifiera och diskutera möjliga felkällor (Vetenskapsrådet 2017, s. 25). Svagheter med mitt material hade kunnat vara att förhørsprotokoll transkriberas av polisen, med andra ord är det inte gärningsmännen själva som återger händelsen, utan det är en andrahandskälla som skriver ned det gärningsmännen berättar under förhören. Därmed finns det utrymme för feltolkning eller att någon viktig aspekt kan ha förlorats under dokumenteringen. Dock anser jag att det är väldigt låg chans till att man under förundersökningen skulle slarva med materialet eller manipulera det individerna säger. Innan

polisen godkänner transkriberingen av ett förhörprotokoll så har gärningsmannen samt dennes advokat rätt att få granska dokumentet. Man har rätt att begära ut protokollet som skriftligt underlag, men även rätt att få återberättat till sig vad som är skrivet och därmed en god chans att få ändra ifall det är något som inte stämmer.

Jag skulle även vilja tillägga att resultatet hade kunnat se annorlunda ut om jag exempelvis valde att genomföra intervjuer. Då hade det funnits en mängd etiska problem att ta hänsyn till samt stor risk för att det insamlade materialet skulle ha kunskapsluckor eller bli innehållsfattigt, med hänvisning till människors benägenhet att skydda insynen av sitt privatliv. Min utvalda analysmetod är därmed bäst lämpad för en fallstudie och förenad med en låg mängd problem, dels för att empirin består av färdigställda offentliga handlingar, men dels också för att jag varken behöver inhämta samtycke eller transkribera. En annan anledning till att jag valde att utgå från en dom och förhörprotokoll istället för att genomföra intervjuer är på grund av svårigheterna att hitta unga personer som är dömda för brott och att de vill ställa upp på intervju. Tillvägagångssättet hade varit mycket komplext då det saknas allmänna register att plocka ut kontaktuppgifter till dömda personer. Jag anser också att jag inte hade fått fram lika mycket information vid en intervju, jämfört med vad polisen har fått fram av de anhöriga och de unga männen i förhör.

En kritik jag skulle vilja nämna är att det hade kunnat se annorlunda ut ifall någon annan gjorde uppsatsen och valde att fokusera på ett annat rättsfall med andra huvudpersoner. Mitt urval av individer som förekom i domen baserades på att de utvalda personerna var huvudmisstänkta i utredningen och därmed fanns det mycket material i förundersökningen avseende dessa personer och deras livssituation. Det fanns även personer i domen som var misstänkta för inblandning eller skyddande av brottsling, men det fanns endast begränsat material kring dessa och därför valdes dom bort av mig. En ytterligare kritik hade kunnat vara att mitt urval inte är representativt för populationen utifrån att jag valt ett specifikt fall. Jacobsen menar att begränsade antal enheter utgör en styrka för att kunna ”djupdyka” i materialet, eftersom många enheter kan leda till förvirring och tidsbrist att redovisa resultatet på ett genomgripande sätt (Jacobsen 2012, s. 172). Ur en annan aspekt kan mitt urval anses vinklat eftersom jag medvetet valde ett stort fall där det framkommer mycket information. Enligt Jacobsen är detta vanligt bland kvalitativa studier, då man ofta väljer ut begränsat material under förutsättningen att kunna studera det på djupet. Detta gör att man medvetet gör ett vinklat val utifrån avsikten att ha tillgång till de mest välinformerade dokumenten (Jacobsen 2012, s. 172).

3. Bakgrund och tidigare forskning

I detta avsnitt kommer jag att presentera vetenskapliga artiklar, offentligt tryck samt tidigare nationell forskning som riktar sig in på bakgrunden till ungdomskriminalitet. I syfte att kunna ge läsaren en inblick i hur många faktorer som samspelar i brottsutvecklingen kommer jag att redogöra för det sociala arvet, trångboddhet, familjetillsynens relevans samt kön och betydelsen av åldersmognad. Vägen till kriminalitet är en komplex problematik som inte går att generalisera, då varje individs livsberättelse är unik. Däremot vistas individerna i liknande miljöer och exponeras för så kallade riskfaktorer som medför en ökad risk att hamna i kriminalitet. De olika avsnitten ger en inblick i sociala processer som medför skapandet av individer som begår kriminella handlingar.

För att hitta vetenskapliga texter och rapporter i ämnet så använde jag sökmotorn SöderScholar och i DiVA portalen sökte jag efter tidigare C-uppsatser med hjälp av mina nyckelord. Genom andras referenslistor fann jag även inspiration till mina vetenskapliga artiklar. Många av de studier jag funnit är inom ramen för ämnet kriminologi, men jag har även funnit källor i offentligt tryck och SOU dokument. Läsningen av offentligt tryck har varit väldigt givande för min kunskapsinhämtning, men också för att forskarna hänvisar vidare till sina egna studier i ämnet. De vetenskapliga artiklarna är peer-reviewed, vilket innebär att de är kvalitetsgranskade av ämnesexperter innan publiceringen, vilket syftar till att forskningen är pålitlig samt håller en hög vetenskaplig standard.

Utsatta områden

Vid diskussionen om kriminalitet och brottsliga ungdomar så uppkommer ofta begreppet ”utsatt område”. Men vad definierar egentligen ett utsatt område? Enligt polisens definition så innebär det ett område som är drabbat av narkotikahandel och allvarlig brottslighet som i sin tur utgör en stark risk att påverka de boende i lokalområdet. Riskfaktorer för att ett område ska anses som utsatt är bl.a. trångboddhet i bostäderna, arbetslöshet, stigmatisering av boende i området och etnisk segregation (Polisen 2015, s. 4). Sammantaget ger dessa faktorer området ett lågt socioekonomiskt status som orsakar att området blir oönskat att bosätta sig i av människor med bättre resurser. Detta leder till att likvärdiga människor koncentreras i området, vilket i praktiken innebär att de människor som bor i området generellt har begränsat med resurser eller få valmöjligheter att ändra sin situation.

En övervägande del av utsatta områden är så kallade miljonprogramsområden. Kännetecknande för dessa bostadsområden är att byggnaderna består av höghus med en innergård i mitten som boenden får dela på. Det saknas ofta umgängesplatser för ungdomar, men det är vanligt med stora parkeringsplatser och centrum i närheten (Polisen 2015, s. 8). Kännetecknande för utsatta områden är att dessa har tilldelats flertal samhällsinsatser över längre period, dock visar det sig att insatserna har gett låg effekt. Polisen beskriver också att ju längre tidsperiod dessa utanförskapsprocesser pågår i ett område, desto svårare blir det för samhällsaktörer att kunna hjälpa människor som hamnar utanför samhällsnormer (Polisen 2015, s. 4). Det finns flertal nackdelar med att samhällsaktörer inte lyckas avhjälpa problematiken. Utanförskap under längre period leder till en normaliseringsprocess där boenden i områdena utvecklar en sorts acceptans för utanförskapet, där utanförskap istället anses som det normala. Men det leder också till en låg tilltro inför polisen och rättssystemet, vilket på lång sikt är skadligt för ett demokratiskt samhälle att människor inte känner sig trygga i sitt bostadsområde.

Det är också viktigt att nämna att utsatta områden inte innebär att hela bostadsområdet är belastat av brottslighet. Egentligen handlar det om specifika gator eller platser där ungdomsgäng hänger som gör att platsen upplevs som otrygg, men medias beskrivning av utsatta områden bidrar oftast till att hela bostadsområdet får dåligt rykte (Polisen 2015, s. 9–10). Det finns tendenser att unga män i dessa områden vänder sig till brottslighet och uppstår ett normbrytande beteende som leder till otrygghet i bostadsområdet. Myndighetstilliten i utsatta områden bedöms som ganska låg och invånarna beskriver ofta att de känner sig övergivna av samhället (Polisen 2015, s. 11–12).

Sociala arvets betydelse för en människas identitetsutveckling

Stig-Arne Berglund redogör i sin avhandling (1998) att det sociala arvet och uppväxtmiljön har betydande relevans för människors copingstrategi, dvs. hur man i framtiden kommer att hantera svårigheter och motgångar (Berglund 1998, s. 132). Berglund redogör för begreppet socialt arv som innebär att människors sociala miljö kretsar kring utbildning, ekonomi, boende och hälsa. Som barn kommer man att få vistas kring den sociala miljön som föräldrarna eller vårdnadshavarna har att erbjuda. Det som menas med ”socialt arv” är när den sociala miljön förs vidare i generationer, dvs. när barnet får arva föräldrarnas sociala miljö (Berglund 1998, s. 134). Svensk forskning påvisar en stark korrelation mellan familjebakgrund och framtida inkomster. Barn som växer upp under fattiga förhållanden och trångboddhet kan fortsätta leva

på samma sätt som vuxna. Den ekonomiska ojämlikheten under uppväxten skapar sämre förutsättningar i livet med svårigheter att förbättra sin boendemiljö och i många fall även lägre utbildningsnivå (Berglund 1998, s. 134; SOU 2017:67, s. 128).

Om man ska se på människans personlighetsutveckling ur ett psykologiskt perspektiv så har barndomen en avgörande roll. Ifall barnet exponeras för separationer eller tuffa uppväxtförhållanden så kan det yttra sig på olika sätt i individens framtida liv. Men detta sagt går vi alltså ej obemärkta från vår uppväxtmiljö, men samtidigt finns det barn som ändå klarar sig väldigt bra trots att de utsatts för svåra situationer och i en internationell kontext kallas dessa för "resilience children" (Berglund 1998, s. 133). Vad är det då som gör att vissa barn klarar sig bättre medan andra riskerar att inte klara sig? Berglund beskriver att flera forskare är överens om att motståndskraftiga barn besitter vissa personlighetsdrag som kommer att hjälpa de hantera svåra livssituationer. Exempel på sådana egenskaper hos barn är att de är självständiga, aktiva, fantasifulla och utåtriktade. Dessa medfödda personlighetsegenskaper visar sig att gynna barnet i framtiden och studier påvisar att sådana personlighetsdrag fungerar som ett skydd mot det sociala arvet (Berglund 1998, s. 135). Dock betonas även att socialt fungerande personer kan bära på osynliga problem. Att man är socialt fungerande innebär inte att man är problemfri, då individer med svåra livserfarenheter kan bära på psykisk ohälsa eller emotionella problem (Berglund 1998, s. 135).

Berglund skriver att han undviker att använda sig av psykologiska mekanismer som förklaring bakom en människas beteende och hans utgångspunkt i avhandlingen är att det är helheten i ungdomens sociala miljö som senare kommer att påverka dennes livsstil (1998, s. 134). Ungdomar försöker finna sin identitet genom sin omgivning, däribland genom familj, skola och kompisar. Vissa finner gemenskap med andra genom sportaktiviteter, medan andra kan hitta gemenskap via en normbrytande och avvikande livsstil som innefattar skolk och kriminalitet (Berglund 1998, s. 132; Williams 2011, s. 37, 126). Enligt Statens offentliga utredning (SOU) visar det sig att svårigheter att klara studier utgör en riskfaktor för ungdomar att hamna i kriminalitet. Likaså anses det vara en riskfaktor att yngre personer umgås med äldre personer och särskilt om den äldre personen är involverad i brottslighet så visar det sig en mycket förhöjd risk för de yngre personerna att vara på väg mot samma livsstil (SOU 2010:15, s. 115).

Beroende på vilket samhälle vi lever i så förväntar omgivningen att vi ska agera utefter särskilda sociala roller och det förväntade beteendet av oss baseras på vår ålder. Christoffer Carlsson, som är forskare inom livsförloppskriminologi, menar likt Berglund att vänner och familj är ett

exempel på yttre aktörer i vår omgivning som vi observerar. Dessa personers livsstil har alltså stort intryck på oss då det skapar en norm för hur vi ska leva och vad som förväntas av oss (Carlsson 2017, s. 325). Carlsson beskriver att övergången mellan tonåren och vuxenlivet normalt sett innebär att tonåringen har höga förväntningar på sig att bli självständig. Utgår man från ett manligt perspektiv så har begreppet självständighet en stark koppling till pengar, då det finns sociala förväntningar på en manlig individ att ha pengar. Om mannen då upplever att han inte når upp till dessa normer och förväntningar så kan det öka hans benägenhet att hamna i brottslighet, just för att på något sätt uppnå den ekonomiska självständigheten. Carlsson menar också att det är vanligt att kriminella män beskriver att dom har svårt att klara av en normativ eller traditionell livsstil, dvs. en livsstil med rutiner som kräver att dom ska ta sig till ett vanligt arbete. Personer som står utanför normativa levnadsmönster är också de personer som ofta syns i brottsstatistiken (Carlsson 2017, s. 327).

Familjebandets betydelse

Jonas Ring beskriver i sin avhandling (1999) att familjerelationen har stor betydelse för ungdomars kriminella utveckling. Likt Carlsson och Berglund beskriver Ring att ungdomar lever i en dynamisk miljö där de påverkas av intryck från olika håll, bl.a. skolan, familjen och vänskapskretsen. Om ungdomen har en god relation till sin familj och bra kommunikation med sina föräldrar så tenderar denne att avstå från kriminalitet i större utsträckning eftersom ungdomen har mer att förlora på att hamna i en kriminell livsstil (Ring 1999, s. 102, 186). Rings studie påvisar att familjestrukturen, föräldrarnas socioekonomiska status, etniska bakgrund och utbildningsnivå är vanliga faktorer som kan komma att påverka ungdomens framtid (Ring 1999, s. 57). Om föräldrarna har låga resurser ur alla aspekter så finns det en hög risk att familjemedlemmarna faktiskt har svaga sociala band emellan (Ring 1999, s. 43). Är familjen av utländsk bakgrund, frånskild samt boende i lägenhet så påvisar studien att risken för att hamna i kriminalitet nästan dubblas (Ring 1999, s. 187; se även Brå 2010:6, s. 32–33). Om det är så att ungdomens kamrater dessutom är likgiltiga eller positivt inställda till att begå brott så ökar risken för kriminalitet ännu mer (Brå 2010:6, s. 34).

Ett att de viktigaste resultaten i Rings (1999) studie är att det visar sig att föräldrarnas tillsyn av ungdomen samt föräldrarnas vetskap om vart ungdomen befinner sig har stor betydelse för brottsbenägenheten. Kommunikationen mellan förälder och ungdom har också att göra med det sociala bandet. Ett ytterligare samband för ökad brottsbenägenhet är ifall ungdomen vistas ute

på kvällstid och ifall ungdomens vänner finns med i belastningsregistret så anses även detta medföra en negativ påverkan (Brå 2010:6, s. 37). Sammanfattningsvis finns det alltså ett tydligt samband mellan socioekonomiskt svaga föräldrar och deras bristande kännedom om sitt barn. Föräldrarnas egen utbildningsnivå, språkkunskaper och socioekonomiska svaghet kan leda till en begränsad inblick i de svenska skolsystemen och därmed försämra stödet till deras barn. Den sammantagna sociala miljön i ungdomens liv kombinerat med yttre påverkan av vänskapskrets leder i sin tur till ungdomens dåliga skolresultat och på lång sikt till en hög brottsbenägenhet. Ju högre skolbetyg man hade, desto lägre visade sig brottsbendensen.

Trångboddhetens betydelse

Bostadsforskaren Helen Ekstam (2015) redogör för ett historiskt svenskt perspektiv kring boendeformer och hur dessa har kommit att ändras över tiden. Genom tidigare forskning bevisades att människans psykiska och fysiska hälsa är starkt förknippad med boendeformen. Hur en människa bor är alltså inte oväsentligt för dennes utveckling, utan tvärtom är det viktigt att man bor på en rimlig yta i förhållande till antal människor samt med möjlighet att kunna avskilja sig. Ekstam redogör för att trångboddhet i ett hushåll kan ha direktpåverkan för barnets intellektuella utveckling och därmed barnets förmåga att klara av skolan (Ekstam 2015, s. 209). Ekstam menar att ett trångt boende inte är ett frivilligt val, utan oftast beror det på att familjen har bristande ekonomiska resurser vilket leder till att man har en bostad som passar de ekonomiska förutsättningarna istället för att ta hänsyn till ytan. Det finns ingen lag som tar hänsyn till att man får subventionerat boende, med hänsyn till ekonomiska statusen och antal familjemedlemmar och därmed kan det bli så att flera personer måste dela på en mindre yta för att ha råd med ett boende (Ekstam 2015, s. 210). I den politiska diskussionen är det inte lätt att avgöra vad som är ett rimligt boende, men den tidigare rekommendationen utifrån statliga utredningar är att barn över 12 år ska ha eget rum och att ingen ska sova i köket eller vardagsrummet (Ekstam 2015, s. 211). De familjer som lider mest av trångboddhet är familjer med låga inkomster och många barn (Ekstam 2015, s. 215).

Boverket (2006) bekräftar det Ekstam skriver avseende hälsoaspekten i en rapport om trångboddhet. De menar att trångboddhet givetvis medför ett praktiskt problem avseende ytan, att det inte finns tillräckligt med plats för allihop. Men det medför även en långvarig stressfaktor som är psykiskt påfrestande för de som är boende i hushållet. Det framgår också att resurssvaga grupper är dom som lider mest av trångboddhet till följd av att de marginaliseras i samhället.

En grupp som är särskilt utsatt av trångboddhet är familjer av utländsk bakgrund och ekonomiskt svaga hushåll (Boverket 2006, s. 7; se även Kamali 1999, s. 39). En förklaring som ges är att utrikesfödda personer har sämre möjligheter att komma in på bostadsmarknaden, då dessa personer har haft kortare vistelsetid i landet än majoritetsbefolkningen och därmed sämre nätverk och språkkunskaper. Sådana grupper hamnar oftast i resurssvaga förorter som är dåligt utrustade, vilket får allvarliga konsekvenser för deras boende och livskvalitet (Boverket 2006, s. 16; Kamali 1999, s. 39). Det är också känt att utländska utbildningar inte alltid går att tillgodoräkna i Sverige och därmed riskerar även utbildade invandrare att marginaliseras och stigmatiseras till att hamna utanför arbets- och bostadsmarknaden. Utifrån detta indikeras att trångboddhet inte är frivilligt valt, då resurssvaga grupper inte har råd att köpa sig ur sin situation genom att t.ex. ta bostadslån och köpa större boende då detta är ekonomiskt omöjligt för dessa familjer (Boverket 2006, s. 15–16).

Det visar sig att brist på utrymme i hushållet leder till en försämrad förmåga att hänga med i studierna till följd av att man inte får avskildhet att genomföra sin läxläsning i brist på plats. Forskning påvisar alltså ett tydligt samband mellan trångboddhet och låg prestation i skolan. Boverket menar att goda skolresultat oftast kräver att eleven studerar utanför skoltid och om det saknas plats eller hjälp i hemmet kan det leda till att man ägnar mindre tid åt läxor (Boverket 2006, s. 18). Det finns flertal andra risker med trångboddhet, däribland att personerna som bor i hushållet inte lyckas utveckla sitt sociala umgänge, då man har hinder att bjuda hem andra. Det finns också en risk att man inte lyckas få tillräckligt med sömn då platsbristen kan leda till man störs av ljud och avbrott (Boverket 2006, s. 9).

Trängsel i hemmet orsakar att äldre barn eller ungdomar väljer att vistas utanför bostaden under sin fritid. Föräldrarna förlorar tillsynen och den sociala kontrollen och kan inte veta vad ungdomarna sysslar med (Boverket 2006, s. 18). Ur integritetsperspektiv utgör trångboddhet en enorm stressfaktor, då familjen vistas tätt inpå varandra och detta orsakar en vardagsstress då individen kan känna sig exponerad till följd av brist på intim integritet. Bristen på privatliv är därmed oundviklig och risken för konflikter kan öka. I och med ett högre antal konflikter så har trångbodda barn oftast en sämre relation till sina föräldrar då ökat antal konflikter leder till psykologisk stress (Boverket 2006, s. 18–19).

4. Teori

Jag har valt att utgå ifrån ett socialt perspektiv på brottslighet. I detta avsnitt kommer jag att presentera de teorier som jag använt när jag har analyserat mitt resultat. De utvalda teorierna är viktiga för att kunna analysera materialet och besvara syftet, men också för att de ger en bakgrund till problematiken. Mitt val av teori motiveras utifrån syftet med studien och relevansen för socialt arbete. Teorierna kommer tillsammans med tidigare forskning att användas som underlag i analysen.

En dynamisk människosyn

Teorin om den dynamiska människosynen avser jag att använda för att skapa en förståelse för vilken mening sociala miljön och faktorer likt ålder kan ha för risken att hamna i kriminalitet. Denna teori gör det också möjligt att analysera och förstå hur flerdimensionella faktorer spelar roll för den brottsliga utvecklingen.

Sarnecki (2015) riktar kritik mot äldre kriminologiska teorier och menar att dessa saknar en dynamisk människosyn, vilket leder till att äldre teorier inte tar hänsyn till brottsbenägenhet utifrån åldersmässig skörhet. Äldre teorier tar inte heller hänsyn till att människan är förändringsbenägen och inte resonerar på samma sätt genom sitt liv. Sarnecki menar att brottsbenägenheten minskar ju äldre man blir (Sarnecki 2015, s. 109). Med den dynamiska människosynen menar Sarnecki att erbjuda ett perspektiv som tar hänsyn till att människan är en produkt av sin kontext, det vill säga att vi påverkas ”utifrån” och att den yttre påverkan har stor betydelse för vår livsutveckling. När man bedömer en människas brottsbenägenhet bör man, enligt Sarnecki, ta hänsyn till att människans liv inte är oberoende av samhället, då vi till stor del lever våra liv i ett kontextberoende (2015, s. 109). Det går alltså inte att påstå att vi människor kan gå obemärkta av vår sociala miljö.

Den dynamiska människosynen innebär att ålder och umgänge har relevans vid uppkomsten av ett brottsligt beteende. Människans sociala förmågor påverkas av yttre faktorer. När vi är yngre utgör föräldrarna en yttre påverkan på oss. När vi är äldre påverkas vi av andra människor utifrån, bland annat vänner, skolkamrater eller en partner. Vi formas av denna ständiga interaktion med andra människor som har inflytanden över oss. Sarnecki menar att vi bär på unika egenskaper som tillsammans med yttre påverkan leder till att vi blir mer eller mindre

benägna till att begå brott (Sarnecki 2015, s. 110–111). Det är viktigt att ha med den dynamiska människosynen vid analys av brottslighet och unga människor, då det ger en djupare förståelse inför att individen är bunden till sociala strukturer och särskilda samhälls- och livsvillkor. Individens intellektuella förmåga och konsekvenstänk kan alltså variera stort beroende på vilket livsspann denne befinner sig i. Likgiltigheten inför kriminella handlingar varierar kraftigt beroende på ålder. Med andra ord väljer vi att utsätta oss för obetänkta risker ju yngre vi är, medan äldre personer visar sig avstå från kriminalitet i större utsträckning (Carlsson 2017, s. 339).

Riskfaktorer

Är det verkligen så illa att bo i ett utsatt område? Det behöver det nödvändigtvis inte vara. Men däremot påvisar forskning och teorier att en människas sociala arv och miljö utgör en viktig faktor till hur individens övriga liv utspelar sig. Teorin om riskfaktorer använder jag för att analysera och skapa en förståelse för sammanhanget som de unga männen befinner sig i och hur olika faktorer kan öka för risken att hamna i kriminalitet. Med hjälp av denna teori går det att granska samverkan mellan psykologiska och samhällsliga förutsättningar som bidrar till den brottsliga utvecklingen.

Social stress är ett samlingsnamn för stress som uppstår i en människas liv till följd av negativa eller oönskade levnadsförhållanden och är en sådan riskfaktor som kan innebära att individen känner sig exkluderad ur samhället. Ju mer delar av livet som upplevs som oönskade, desto högre nivå av social stress upplever individen (Polisen 2015, s. 9). Socioekonomiska förhållanden bidrar till stor del av individens känsla för livskvalité och inkludering (Polisen 2015, s. 9; Kamali 1999, s. 39). Om individen har begränsade ekonomiska resurser så kan det bidra till ökad social stress genom att individen exempelvis känner att denne har otillräckliga möjligheter att ändra sin situation.

Vidare kan utländsk bakgrund utgöra en riskfaktor, då etnisk segregation också kan bidra till social stress till följd av att människor med utländsk bakgrund riskerar att diskrimineras på arbetsmarknaden. I ett segregerat bostadsområde förekommer flera personer av utländsk bakgrund, vilket kan resultera i begränsad interaktion med majoritetsbefolkningen. Ifall ett stort antal individer upplever samma sak leder det till en gemensam känsla av övergivenhet och icke-godkännande från samhället, vilket i sin tur förstärker den sociala stressen (Polisen 2015, s. 9).

Resultatet blir att individen känner sig exkluderad från delar av samhället på grund av fysiska faktorer som denne inte kan påverka, såsom sitt etniska ursprung (Polisen 2015, s. 9). Att på egen hand inte kunna ändra sin situation kallas för marginalisering och utgör ytterligare en riskfaktor, då segregation blir en effekt av diskriminering. I segregerade bostadsområden är det inte ovanligt att tonårspojkar eller unga män vänder sig till en kriminell livsstil som utväg för samhällsexkluderingen (Polisen 2015, s. 9; Kamali 1999, s. 39; SOU 2017:67, s. 130).

5. Resultat

Nedan följer en fördjupad och tematiserad redovisning av studiens resultat som bygger på ungdomarnas och deras anhörigas berättelser.

Det som har varit återkommande i studiens resultat är att samtliga inblandade dagligen vistas i centrumområdet och ofta umgås i garageutrymmen som fungerar som en mötesplats för ungdomarna. Gemensamt för samtliga är att de är av manligt kön, hemmavarande, saknar sysselsättning och beskriver sina dagliga aktiviteter som ganska meningslösa. De går upp sent på eftermiddagen, därefter samlas vännerna i centrum. Gemensamt för de unga männen är att de inte heller betalar något för att bo hemma eller bidrar ekonomiskt till familjens övriga utgifter. Tvärtom försörjs de av föräldrar eller syskon. Resultaten visar också att en annan återkommande faktor är att familjemedlemmarna har dålig kommunikation.

De unga männens berättelser om sin vardag

I förhörprotokollen går att utläsa att polisen försöker kartlägga ungdomarnas karaktärer och vardagssysselsättning innan händelsen för att få en bild av vad som föranledde brottet. När polisen uppmanar de äldre männen David, Elias och Alex att berätta lite om sitt liv innan händelsen, vad de brukade göra på dagarna och hur deras livssituation såg ut så beskriver samtliga en liknande vardag. En helt vanlig dag ser ut så att man vaknar ganska sent och går ned till centrum för att ha något att göra. Man samlas flera personer vid centrumområdet och där umgås både äldre och yngre män från åldrarna 12 till 23 år. De har känt varandra hela livet och bor i samma område. De berättar att polisen måste förstå att det är vanligt i förorten att alla känner alla och att alla umgås med alla. Bara för att man umgås med någon betyder inte att man är bästa kompisar eller har en speciell kontakt.

Vid frågan om vad de brukar syssla med när de umgås så säger flera att det är svårt att beskriva i detalj. Men de berättar att man bara umgås och gör inte något särskilt, utan man tar det lugnt för det mesta och skrattar eller umgås med sina vänner. Vissa sätter på musik, medan andra går och köper chips och dricka. Sedan står man där och pratar och skojar. Några gillar att gå till kiosken och spela på travspel. Vanligtvis umgås man i centrum tills väktarna kommer och stänger ned stället. På kvällstid beger sig samtliga ned till garaget. Det är ju kallt ute, menar Elias, så man måste ha någonstans att umgås. I garaget finns tak och det blir mysigare att ta det lugnt där. Ifall någon har tillgång till bil så umgås man med den personen och åker runt i bil, sätter på musik, tar en cigg och tar det lugnt. Elias berättar att det finns en fritidsgård i området, men tycker att det är dåligt att dom äldre besökarna förbjuds av ungdomsvårdarna att gå in där så fort dom blir myndiga. Elias beskriver att lösningen istället blir att männen hänger vid centrum eller i garaget. ”Vi gör det till vår fritidsgård”, säger han.

De yngre männen i gruppen är Sami, Gabriel och Victor som beskriver en liknande vardag. Trots att Victor är den yngsta personen i gruppen så berättar han att de i princip dagligen träffas i centrum och att alla man känner är där. Det som skiljer sig för Victor jämfört med de andra männen är att han är omyndig och fortfarande studerar på gymnasiet, så på dagtid befinner han sig oftast i skolan. Men när Victor är hemma och inte har något att göra så berättar han om ungdomsgården i närheten som han brukar gå till. När ungdomsgården stänger ned för dagen så möter han upp de äldre männen vid centrum där de fortsätter att umgås till sent på natten. Sami är äldre än Victor, men de går i samma klass. Sami har hamnat efter i gymnasiestudierna för att han ofta låg på sjukhus på grund av sjukdom. Studierna är något han försöker ta igen, dock beskriver han inte sig särskilt motiverad av studierna.

Gabriel har precis avslutat studierna, men upplevde sig inte vara särskilt duktig i skolan. Han beskriver sig mer som en sportintresserad kille som satsar hellre sin fritid på att vara aktiv. De unga männen är hans barndomsvänner och dom umgicks en hel del förut, men det har blivit mindre frekvent den senaste tiden upplever han. Gabriel har skaffat en flickvän och beskriver henne som en positiv drivkraft i livet. Flickvännen är oftast upptagen med både jobb och studier, men så fort hon är ledig så träffas dom. Resultatet påvisar att ingen av de äldre männen hade särskilt goda skolbetyg och saknar behörighet till högskolestudier. De beskriver i egna ord att studier inte har varit deras starka sida.

Ekonomiska förutsättningar

Gemensamt i de unga männen berättelse är att samtliga saknar en inkomst och sysselsättning i form av arbete. Avseende Victor och Sami framgår inte mycket gällande ekonomin, eftersom de fortfarande studerar på gymnasienivå. Den enda som sticker ut i gruppen är Alex som verkar ha en stadigvarande inkomst då han arbetar som personlig assistent åt en anhörig. Dock tycker han inte att han tjänar så mycket på det. Alex menar att han bara får ersättning för några timmar i veckan, när han egentligen utför mycket mer arbete än så.

Elias är den personen i gruppen som efter studierna har haft ett arbete och inkomst. I början gick det ganska bra, han berättar att han skaffade körkort så fort han blev myndig och fick därefter en bil i present av sin mamma. Sedan började han arbeta som säljare i en butik, men efter att Elias sa upp sig från sitt jobb har det börjat gå sämre för hans ekonomi. När han arbetade brukade han få några tusen kronor på kontot, men nu har han haft minus på sitt bankkonto ett tag. Dock säger han att han klarar sig, eftersom han bor hemma och säger att det mest är mamma som försörjer honom. Elias är orolig över sin ekonomiska situation, då saker inte riktigt blev som han har tänkt sig. På sistone har det börjat komma mycket brev från Kronofogden vilket gör honom stressad då han inte orkar se breven. Elias folkbokförde sig någon annanstans för att slippa se breven. Han berättar att han blivit av med sitt abonnemang för att han missat fakturorna och blev tvungen att skaffa ett kontantkort.

David hoppade av studierna tidigt och saknar sysselsättning sedan dess, därav saknar han en inkomst att försörja sig på. Hans mamma berättar dock att sonens avlidne far efterlämnade ett arv till David som han fick fri tillgång till när han blev myndig. Mamman är dock ganska säker på att David har slösat bort arvet, då han numera har bett henne att överföra en mindre summa pengar till honom varje månad. David berättar att han ibland stjälar cyklar för att det är enkelt och för att man tjänar bra pengar på det. Han tycker inte att hans livsstil är särskilt kriminell, men han röker på ibland. Det är inget hans familj vet om och han vill inte heller att de ska veta. Vid frågan om han känner sig nöjd med sin situation så svarar han att han helt enkelt klarar sig. Förutom pengarna som han får av sin mamma varje månad så kan han ibland få någon tusenlapp när han hjälper till vid ströarbeten. Gällande sin fars bortgång beskriver han att en del av honom dog den dagen han förlorade sin pappa och han ser ingen glädje med arvspengarna. En del av pengarna köpte han en bil utav och resten slösade han bort.

Gabriels pappa beskriver att de inte pratar särskilt mycket, utan de hörs oftast när Gabriel behöver pengar och då brukar han be pappan swisha honom, vilket pappan då gör. Han känner till att sonen saknar inkomst. Gabriel försöker lyckas inom sportkarriären, men pappan är inte särskilt engagerad i sådant. Han vill egentligen att Gabriel ska studera vidare på högskolenivå så att han kan få en vettig sysselsättning och inkomst. Sonen har sagt att han planerar att göra högskoleprovet.

Familjetillsyn, hemsituationen och sysselsättning

Resultatet påvisar att samtliga av de unga männens föräldrar förvärvsarbetar eller har inkomster. Deras syskon är antingen studerande eller har ett stadigvarande arbete. De enda som ej arbetar är Alex föräldrar, då de är pensionärer. David och Victor har gemensamt att bägge har en förälder som har avlidit. Davids mamma är fortfarande ensamstående, men Victors pappa har nyligen gift om sig så hans nya fru bor också i lägenheten. Alex är den enda vars föräldrar är gifta och de övriga männens föräldrar som är skilda. Samis föräldrar uppger dessutom att de bor tillsammans trots att de är skilda. Sammanfattningsvis är det de unga männens föräldrar som står för hushållets totala boendekostnader. De har upp till fyra syskon vardera och familjerna är boende i lägenhetsform. Det finns faktorer som indikerar på trångboddhet då samtliga män delar rum med ett eller flera syskon, förutom Elias som sover i vardagsrummet. Sedan föräldrarnas skilsmässa är han bosatt med sin mamma som har tagit emot ett ensamkommande flyktingbarn som har ett eget rum, medan mamman och mormor delar rum. En gemensam faktor i resultatet är att många av de unga männens föräldrar inte känner till sönerns vänner vid varken namn eller utseende. Det beskrivs att de aldrig bjuder hem sina vänner och samtliga familjemedlemmar känner till att de vistas mycket i centrum. Anhöriga berättar att de aldrig pratar om sina vänner.

Gällande Samis situation berättar han att det har varit till och från med skolnärvaron till följd av att han opererades och fick ta starka substanser mot smärtan. Han har nyligen börjat återgå till studierna igen. Den som sticker ut mest i gruppen är David som endast har grundskolebetyg. Han påbörjade gymnasiet kort efter pappans bortgång, men efter knappt någon termin sa han att skolan är jobbig och hoppade av. David försökte därefter att arbeta inom byggbranschen, men slutade redan efter två månader. Davids mamma beskriver sin son som en social person med många vänner och att han har många ambitioner, men att det sällan blir gjort. Elias mamma berättar att sonen tidigare varit driven och duktig. Han skaffade körkort efter att ha avslutat

gymnasiestudierna och därefter fick han även jobb. Mamman berättar att hon köpte en bil till honom. Men allt började gå nedför i sonens liv när han blev av med körkortet. Mamman tycker att han började hänga i centrum alltmer och hon känner inte till vilka han umgås med. Efter ett tag slutade Elias att gå till jobbet. När chefen ville prata med honom så gick han aldrig. Efter flera dagars frånvaro valde han att säga upp sig.

Upplevelser av rasism och utanförskap

Elias går in på varför han inte trivdes på jobbet. Han beskriver att det ställdes massa krav på honom att sälja saker samtidigt som han upplevde att vissa personer på arbetsplatsen försökte trycka ned honom vid flera tillfällen, ungefär som att dom försökte bestämma över honom. Han menar att han inte kände sig trygg där och helt enkelt behandlades som skit. Elias har låg tilltro för polisen och tycker inte att de behandlar sådana som honom på ett bra sätt. När polisen patrullerar i området så visiterar dom folk och ibland tar dom med sig de unga männen in till stationen. Det är därför ingen vill prata med polisen, menar han, då poliserna kommer till förorterna och ger sig på folk och visiterar i onödan bara för de är ”förortsborna”.

David's mamma berättar att sonen ett kort tag flyttade hemifrån för att påbörja en yrkesutbildning i Mellansverige. Inte långt därefter kom han hem igen och sa att han inte trivdes där då han var den enda av utländsk bakgrund. Gällande sina framtidsambitioner vet inte David vad han ska svara. Han berättar att han länge känt sig utanför i samhället. David valde yrkesutbildningen för att han har ett stort intresse för friluftsliv. Väl på plats upplevde han sig illabehandlad och beskriver att klasskamrater ifrågasatte vad fan han gjorde där och blev kallad blatte och andra öknamn. Det är inte ovanligt att män med utländsk bakgrund blir diskriminerade menar han, då han har fått uppleva det flera gånger i sitt liv. David berättar att han därefter började jobba på ett ställe, men upplevde att många hade en nedvärderande syn på honom just för att han kom från ett visst område. De som jobbade där trodde sig vara bättre än honom. David tror att polisen har samma agenda och bara försöker sätta dit sådana som honom. Han känner ingen tilltro för rättssystemet eller poliserna, då David vet vad polisen egentligen tänker om sådana som honom. David menar att han saknar förtroende för polisen eftersom han har blivit stoppad av polisen flera gånger när han varit ute trots att det saknades anledning att bli stoppad. *”Polisen ser oss som apor och hela samhället och staten är emot oss. Det är ingen som bryr sig. När det sker skjutningar i förorterna så tycker väl polisen att vi förtjänar det. Alla dödar ju varandra utan att någon bryr sig”*, säger han.

6. Analys och tolkningar

I föregående avsnitt presenterade jag studiens resultat och i detta avsnitt ska jag använda mig av de utvalda teorierna och tidigare forskning för att analysera och tolka mitt resultat.

Socioekonomisk utsatthet som riskfaktor

Samtliga män bor med sina familjer i ett invandrantätt område som är socioekonomiskt utsatt. Deras kontaktnät består av likvärdiga personer i samma situation som de själva. Detta kan förklaras utifrån Berglunds och Williams teori om identitetsskapande genom att söka sig till likvärdiga personer för att finna gemenskap (Berglund 1998, s. 132; Williams 2011, s. 37, 126). De unga männen beskriver att deras vardag består av sysslolöshet och samtliga har en bakgrund av dåliga skolresultat, vilket kan vara en orsak bakom männens svårigheter att hitta ett arbete. Ingen av männen har en varierad umgängeskrets eller kontakt med majoritetsbefolkningen och de umgås endast med personer från samma bostadsområde. Detta tolkar jag som en direkt konsekvens av att familjer med utländsk bakgrund utifrån sin socioekonomiska svaghet och brist på nätverk oftast hamnar i resurssvaga förorter med likvärdiga invånare (Boverket 2006, s. 16; Kamali 1999, s. 39; Polisen 2015, s. 9). De unga människors möjlighet att flytta ut från området begränsas avsevärt då de ärver resurssvagheten genom sina dåliga skolbetyg och saknar ekonomiska möjligheter till bostadslån eller hyresrätt (Boverket 2006, s. 15–16).

Utifrån teorin om riskfaktorer kan vi förstå att de unga människors sociala situation till stor del domineras av negativa upplevelser, vilka utgör olika former av risker. Med hänsyn till resultaten tolkar jag att den sociala stressen i deras liv är relativt hög, då de har otillräckliga möjligheter att på egen hand kunna ändra sin situation. Detta går att koppla till det som framgår i polisens rapport om att ju fler riskfaktorer som är problematiska i individens tillvaro, desto högre nivå av social stress upplever den personen (Polisen 2015, s. 9). Jag tolkar de unga människors monotona omgivning som hämmande för deras utveckling. Då samtliga är av icke-europeiskt ursprung och bor i ett segregerat bostadsområde blir resultatet att många upplever samma sak. Utifrån detta menar jag att känslan av övergivenhet och utanförskap förstärks till följd av att samtliga befinner sig i samma situation och har en livssituation som utspelar sig på samma sätt. Om man är flera som upplever samma sak menar jag att känslan av exkludering blir förstärkt.

Sysslolösa kompisar

Ingen av de unga männen i fallstudien avviker gällande deras ekonomiska situation, dvs. det är ingen av dem som har det avsevärt bättre ekonomiskt ställt än de andra. Det som går att urskilja är dock tillgången till bil. I övrigt beskriver samtliga att de kämpar med sin vardagsekonomi och vissa utav dem har redan samlat på sig massa skulder trots sin unga ålder. En intressant aspekt är att samtliga av männens föräldrar är självförsörjande och fungerande i samhället. Detta trots att de är utrikesfödda. Med detta sagt är det ingen av familjerna som är bidragsberoende eller står utanför samhället.

Resultatet påvisar alltså att dessa unga män som i vissa fall är svenskfödda, eller har spenderat längre tid i Sverige än i utlandet, inte lyckas bli självförsörjande i Sverige trots att deras utrikesfödda föräldrar är det. De unga männen har även genomfört sin skolgång i Sverige, men detta verkar ej ha gynnat de till att kunna ta sig ur resurssvagheter. Det visar sig också att de har syskon som är uppvuxna i samma hushåll som är framgångsrika i både jobb och studier, trots att de har växt upp under samma förutsättningar. Därmed tolkar jag det som att umgängesinflytande har stor påverkan på utfallet och drar paralleller till Ring (1999) som menade att med yttre påverkan av vänskapskrets kombinerat med ungdomars dåliga skolresultat på lång sikt leder till en högre brottsbenägenhet (Ring 1999, s. 102, 186)

Alex syskon beskriver att de har goda studieresultat samt att de studerar vidare på högskolenivå. Syskonens livsstil skiljer sig från Alex genom att de inte vistas ute lika mycket på kvällarna då de håller sig upptagna med studier. Likaså framkommer även att de andra männens äldre syskon är etablerade på arbetsmarknaden. Min tolkning är att männens syskon avstår från att hänga vid centrum och garage då de har en sysselsättning som håller de upptagna.

I Elias fall berättar mamman att sonen började hänga vid centrum efter att han blev av med jobb och körkort. Min tolkning är att sysslolösheten bland kompisarna utgör en riskfaktor för dessa män, som leder de till att driva runt i centrum och garage. Dåliga studieresultat kombinerat med det faktum att både yngre och äldre personer umgås i gänget medför en förhöjd risk för de yngre personerna att vara på väg mot samma livsstil (SOU 2010:15, s. 115). Detta kan vara en förklarande orsak till varför Elias som hade en anställning och var på väg åt rätt håll inte lyckades klara av livsstilen med rutiner som beskrivs av Carlsson (2017, s. 327).

Trångboddhet

En ytterligare gemensam faktor är att samtliga av männens familjer bor på en otillräcklig yta jämfört med antal familjemedlemmar. Ingen av männen bjuder hem sina kompisar och min tolkning är att detta beror på att det inte finns plats att vistas och umgås på i hemmet. Det sociala umgänget med vännerna verkar ha en viktig roll i vardagen, så lösningen av situationen blir då att man väljer att vistas utomhus med vännerna. Den tidigare forskningen påvisar också att trängsel i hemmet leder till att ungdomar väljer att vistas utanför bostaden (Boverket 2006, s. 18). Likt detta tolkar jag att bristen av plats att umgås i hemmet leder de unga männen till centrum där det vistas olika typer av personer och därmed exponeras för kriminella utomhusmiljöer. Mot denna bakgrund är min tolkning att det inte är själva området som gör att ungdomarna blir kriminella, utan trångboddheten och umgänget med de likvärdiga personerna som samlas för att fördriva sin tid vid centrum.

Jag tolkar att den ovan beskrivna sociala miljön i männens liv, dvs. centrumhäng och dåliga studieresultat, är en konsekvens av trångboddhet eftersom effekterna av detta speglar sig på samma sätt i de olika individernas liv. Ekstams forskning (2015) påvisar ett tydligt samband mellan trångboddhet och dåliga studieresultat eftersom ungdomen saknar studieplats i hemmet till följd av trångboddheten (Ekstam 2015, s. 209). Boverket (2006, s. 18) menar att brist på plats i hemmet kan det leda till att man ägnar mindre tid åt läxor. Ingen av männen har tillgång till ett eget rum och samtliga har dåliga studieresultat. Jag ser trångboddheten som en orsak till varför många av männen gick ut skolan med dåliga studieresultat alternativt avbröt studierna.

Jag återkopplar till Berglunds redogörelse av det sociala arvet och att man som omyndigt barn får man anpassa sig till det vårdnadshavarna har att erbjuda (1998, s. 132–134). Men det som är riskabelt med en socioekonomiskt svag barndom är alltså att det kan gå i arv till barnen (SOU 2017:67, s. 128). Min tolkning är att de unga männen i fallstudien har fått ärva föräldrarnas socioekonomiska svaghet och dessutom förstärkt svagheten genom att misslyckas med studier, som eventuellt hade kunnat öka deras möjligheter till ett självgående liv. De som är myndiga är trots sin ålder ekonomiskt beroende av föräldrarna och lyckas ej ta sig ur situationen på egen hand. Med detta sagt skulle jag vilja betona att deras föräldrar verkar klara av sin vardag mycket väl, i form av tillgång till boende och inkomst. Om det inte vore för föräldrarna så hade dessa män varit hemlösa eller bidragsberoende. De saknar alla förutsättningar som krävs för att klara av hushållsutgifter, då dom helt saknar inkomst och inte lyckas med stadigvarande arbete.

Ålder som riskfaktor och avsaknad av förebilder

I teorin om den dynamiska människosynen betonar Sarnecki att brottsbenägenhet bör förstås i relation till ålder. Han menar att individens förmåga att bedöma konsekvenser av sitt agerande är sämre ju yngre man är. De mest sköra männen är de som är mellan 15–29 år gamla (Sarnecki 2015, s. 109; se även Rostami 2013, s. 33, 41). Detta kopplar jag direkt till studiens resultat då samtliga män i fallstudien är bevisligen unga i ålder, varav den yngsta är 17 år och den äldsta är 21 år. Omgivningen spelar stor roll för brottsbenägenheten, dvs. om man har äldre eller mognare kamrater som är kapabla att ta goda beslut så kan det motverka ett negativt beteende. De unga männen är inte jämngamla och den normala förväntningen på de äldre männen hade varit att dom var mer etablerade i sina liv i form av sysselsättning, ekonomiska förutsättningar eller boende. De borde alltså befinna sig på olika stadier i livet med hänsyn till deras ålderskillnad. Men trots detta är den yngsta och äldsta männens vardag i princip likvärdig. Jag tolkar det som att deras livsutveckling bromsas upp och förhindras till följd av deras sociala vardagsmiljö. Männen finner en gemenskap genom att driva runt med likvärdiga personer och detta resulterar i att man hamnar i ett umgänge där man inte har så bra inflytande på varandra. Ingen av de äldre männen i gänget sticker ut med en meningsfull sysselsättning och kan därmed inte heller agera som en förebild för de yngre.

Utifrån den dynamiska människosynen är människan en produkt av sin kontext och känslig för yttre påverkan (Sarnecki 2015, s. 109–110). Resultatet påvisar att det är svårt att hitta positiva styrkor i människans livsmiljö och att de är omgivna av en destruktiv umgängeskrets som saknar positiva drivkrafter. Den enda som sticker ut med en positiv sysselsättning är den yngsta individen Victor som fortfarande studerar på gymnasiet. Utifrån detta tolkar jag att han befinner sig i skolan på vardagar och därmed lyckas spendera mindre tid kring kompisgänget. I skolmiljöer vistas personer från olika områden och där får Victor säkerligen en chans att möta klasskamrater som har annan socioekonomisk bakgrund. Jag tolkar skolan som en positiv inverkan i Victors liv. Jag tolkar även att Gabriel vistas i en bättre miljö än de övriga männen, då han har en flickvän som både jobbar och studerar samt att Gabriel själv sysslar med idrott vilket skapar en variation av det enformiga umgänget i hans dynamiska miljö. Det visar sig också i den slutgiltiga domen att det är dessa två unga män, Victor och Gabriel, som frikänns helt från straffpåföljd. Min tolkning är att deras delaktighet i brottet har varit mindre för att de har ett skyddsnet i form av studier, sport och relationer som har hållit dem sysselsatta.

Splittrad familjesituation

Samtliga män i fallstudien kommer från familjer som är splittrade av olika skäl. Vissa av dem bär på upplevelser från förlust av förälder, medan andra bär på upplevelser av föräldrarnas separation. Enligt Ring (1999) innebär en splittrad familjebakgrund en fördubblad risk för att hamna i kriminalitet (Ring 1999, s. 187; se även Brå 2010:6, s. 32–33). Dessutom indikerar den bristande familjetillsynen på att familjebanden och kommunikationen sinsemellan inte är särskilt stark (Ring 1999, s. 102, 186). Att vissa av männen föräldrar är frångångna och bor i olika hushåll kan vara en bidragande orsak till att kommunikationen försvagas då man inte ser varandra lika ofta. Många av familjemedlemmarna kände inte till vilka deras barn umgås med, inte heller i de familjerna där unga männen var omyndiga. Trångboddheten och brist på utrymme att avskilja sig i hemmet bidrar negativt till utvecklingen av de sociala banden. Det leder till att de unga männen väljer att spendera sin fritid utomhus och detta medför att de inte heller spenderar tid eller kommunicerar med familjemedlemmarna som de är bosatta med.

Berglund redogör för att uppväxtmiljön har betydande relevans för hur individen i ett senare livsskede kommer att hantera motgångar. Tuffa uppväxtförhållanden och upplevelser av förlust kan alltså yttra sig på olika sätt i individens framtida liv (Berglund 1998, s. 132). Min förståelse av Davids situation är att hans förlust av sin far i tidiga tonåren kan ha bidragit till hur han hanterade sina framtida motgångar. Min tolkning av detta är att David inte riktigt har lyckats med att bearbeta förlusten av sin far i ung ålder. Mamman beskriver också att pappans bortgång var särskilt tuff för David och av detta tolkar jag att han stod sin far nära.

Den andra personen i gruppen som har varit med om en förlust är Victor som har förlorat sin mamma. Trots att han är omyndig och yngre i ålder än David så framgår det inte mycket av hans anhöriga hur Victor har bearbetat sorgen eller hanterat situationen. Dock nämner Victors pappa vid ett tillfälle att sonen är religiöst troende och jag spekulerar kring ifall den religiösa tron har kunnat vara en skyddsfaktor i Victors fall. Slutligen drar jag slutsatser utifrån resultat att samtliga män har gemensamt att de är hemmavarande, försörjs av familjemedlemmar, inte har sysselsättning, inga pengar och inga uttalade framtidsambitioner. Jag tolkar inte detta som ett frivilligt val av männen, utan ett resultat av deras samlade sociala omständigheter som leder till att dessa har hamnat i oönskade omständigheter.

7. Slutsats

Syftet med den här uppsatsen var att undersöka inverkan av sociala faktorer och social utsatthet som eventuellt kan leda till att unga män med utländsk bakgrund begår brottsliga handlingar. De sociala riskfaktorer som förekommer i studiens resultat är ung ålder, dåliga skolresultat, trångboddhet, brist på familjetillsyn, dålig familjekommunikation och sysslolösa kompisar. Dessa faktorer kan öka individens risk att hamna i kriminalitet genom att individen vistas i skadliga miljöer där umgänget är monotont. Individen ökar sin risk att hamna i oönskade situationer på grund av konflikt som uppstår och grupstryck samt åldersmässig omognad som föranleder att individen inte kan ta sig ur situationen. Sysslolöshet och trångboddhet visar sig också göra att ungdomarna umgås i centrum och garageområden där dom exponeras för en potentiellt kriminell miljö, som i sin tur leder ungdomarna vidare i låg tröskel för annan typ av brottslighet.

Det finns inget i min studie som påpekar på att män med utländsk bakgrund utför våldshandlingar utifrån en biologisk eller kulturell orsak. Samtliga män är från helt olika kulturella bakgrunder. Däremot påvisar resultatet att deras utländska bakgrund medför en känsla av utanförskap och en sorts exkludering, då vissa av dom känner sig utpekade av polisen som kriminella och besvarar detta genom att prata om sig själva i nedvärderande termer såsom ”förortsbarn” och ”blatte”. Detta innebär att boendesegregation och den upplevda rasprofileringen i bostadsområdet faktiskt påverkar deras självbild och självuppfattning på ett negativt och skadligt sätt.

8. Diskussion

Hundra år gamla studier påvisar ett starkt samband mellan socioekonomisk svaghet och risken för att hamna i kriminalitet (Rostami 2013, s. 39). Ändå uppfattas samhällsaktörer som förvånade och handfallna när unga män från socioekonomiskt svaga områden vänder sig till brottslighet. Segregation och utanförskap är processer som leder till fattigdom och dessa har stor påverkan på individnivå.

Dödsskjutningar i Stockholmsförorter möts ofta av stor tystnad från den politiska sfären och det är sällan makthavare uttalar sig om de brutala dödsfallen och unga män som hittas skjutna. Det saknas kondoleanser till anhöriga och det saknas uttalanden som riktas till boende i

området. Det som syns och det som framkommer är en spännande rubrik i kvällstidningarna som bekräftar den stereotypiska uppfattningen om att dessa ungdomar förmodligen var kriminella. Dom får alltså helt enkelt skylla sig själva. Det nyhetsrubrikerna misslyckas med att belysa är däremot de verkliga processerna i dagliga livet som föranleder till att dessa unga män från förorten slussas in i kriminalitet. I SOU 2006:30 skriver Sarnecki att den massmediala konstruktionen av den "kriminella invandraren" är livsfarlig ur ett samhällsperspektiv, då majoriteten av befolkningen använder just massmedier som sin kunskapskälla. Det människor läser mynnar ut i deras attityder och handlingar, vilket leder till att de reproducerar fördomar och fientliga känslor gentemot en grupp som egentligen är utsatt på alla sätt och vis (SOU 2006:30, s. 349). Dagens utveckling ser ut på så sätt att det blir allt mer normaliserat att unga män skjuts till döds och när det sker så ofta leder det till att ingen reagerar till slut.

Dessa ungdomar är uppväxta i en socialt utsatt miljö och bär under hela sitt liv på en känsla av utanförskap och mindervärdighet till följd av ett fientligt samhällsklimat där individer av utländsk etnicitet utsätts för synlig eller osynlig diskriminering i olika samhällsskikt. Den systematiska diskrimineringen av människor av icke-europeiskt ursprung sker på alla samhällsskikt, dvs. arbetsmarknaden och bostadsmarknaden vilket leder till att man till följd av låg inkomst eller andra skäl måste bosätta sig i ett socioekonomiskt sämre område där likvärdiga människor bor. Ungdomarna i dessa områden växer upp med andra ungdomar som är i samma situation, det är alltså en samhällsprocess som sker över flera år och decennier.

Det dessa unga män har gemensamt är att de bor i Sveriges mest utsatta förorter där befolkningen oftast har det socioekonomiskt tufft och föräldrarna är oftast utrikesfödda. Ur en forskningsmässig aspekt så är kriminalitet ett av de mest studerade ämnena. Men på samhällsnivå diskuterar vi sällan de strukturella nivåerna av problemet. Detta leder till att fenomenet kvarstår utan förändring. De socioekonomiskt utsatta ungdomarna som lever i utanförskap och har haft sämre uppväxtvillkor får kämpa på egen hand tillsammans med övriga samhället. Det pratas ständigt i politiska sfären om att alla ska ha samma möjligheter och inte missgynnas av sin bakgrund. Men stämmer det verkligen att vi alla har samma möjligheter? Ansvar att ta sig ut ur utanförskapet lämnas ju åt ungdomarna själva. Det är ett stort ansvar att bära på unga axlar att behöva tacklas med strukturella nivåer av exkludering utifrån sina begränsade eller minimala förutsättningar.

Förslag till vidare studier

Berglund (1998) redogör om ”resilience children” och deras medfödda personlighetsdrag som enligt forskare anses vara en faktor till att dessa barn har klarat sig bra trots en tuff uppväxt. För att ytterligare bygga vidare på detta anser jag att det hade varit intressant med forskning som fokuserar på individernas upplevelser av sin framgång. Det hade varit lärorikt att studera personer med utländsk bakgrund som är uppväxta i förorter samt få veta vilka faktorer de anser har bidragit till deras resiliens. Dessutom tror jag att det även hade varit intressant ifall den forskningen utgick från ett intersektionellt perspektiv där etnicitet är en av faktorerna som lyfts fram. Utifrån Krafts uttalande (Hartelius 2019) om att utländska personer misstänkliggörs på grund av sina icke europeiska drag hade det även varit intressant med forskning som belyser hur framgångsrika personer med utländsk bakgrund bemöts i samhället. Det vore även intressant att forska vidare om detta utifrån ett genusperspektiv, dvs. studera vilka faktorer som leder till att flickor i dessa utsatta områden klarar sig bättre.

Avslutningsvis vore det både nödvändigt och intressant att forska vidare kring hur familjeband påverkas efter att barn döms till långa fängelsestraff. Eventuellt genom en intervjustudie med föräldrar till kriminella pojkar hade man kunnat undersöka familjens liv efter händelsen och vad det innebär för familj och syskon. Oftast ser yngre syskon upp till de äldre i familjen och dessutom är det en riskfaktor att ha en omgivning som är likgiltig inför kriminalitet. Det hade även varit intressant att få studera ifall stöd och/eller tillsyn av övriga familjemedlemmar ökat eller blivit bättre till följd av att syskon döms. Vidare hade man kunnat studera detta utifrån stämplingsteorin, dvs. ifall familjen eller syskonen blivit ännu mer stämplade i bostadsområdet eller i skolan till följd av att allmänheten fått ta del av brottshändelsen.

Litteraturförteckning

- Berglund, S-A. (1998). *Val av livsstil: Problemungdomars sätt att hantera verklighet och konstruera identitet*. Diss., Umeå Universitet. Umeå: Institutionen för socialt arbete.
- Boverket. (2006). *Var finns rum för våra barn? En rapport om trångboddhet i Sverige*. Karlskrona: Boverket.
- Brå. (2010). *Brott bland ungdomar i årskurs nio. Resultat från skolundersökningen om brott åren 1995–2008. Rapport 2010:6*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brå. (2019). *Skjutningar i kriminella miljöer. En intervjustudie. Rapport 2019:3*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Carlsson, C. (2017). The Transition to Adulthood and the Ambivalence of Desistance. I *The Routledge International Handbook of Life-Course Criminology*, red. Arjan Blokland & Victor van der Geest, s. 324—341. London: Routledge.
- Ekstam, H. (2015). Residential Crowding in a “Distressed” and a “Gentrified” Neighbourhood – Towards an Understanding of Crowding in “Gentrified” Neighbourhoods. *Housing, Theory and Society*, 32(4), s. 429–449.
- Jacobsen, D. I. (2012). *Förståelse, beskrivning och förklaring: Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Kamali, M. (1999). *Varken familjen eller samhället. En studie av invandrarungdomars attityder till det svenska samhället*. Stockholm: Carlsson.
- Mattsson, T. (2015). *Intersektionalitet i socialt arbete*. 2. uppl. Lund: Gleerups
- Polisen. (2015). *Utsatta områden – Sociala risker, kollektiv förmåga och oönskade händelser*. Stockholm: Nationella operativa avdelningen.
- Polisen. (2017). *Utsatta områden – Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*. Stockholm: Nationella operativa avdelningen.
- Polisen. (2019). *Kriminell påverkan i lokalsamhället – En lägesbild för utvecklingen i utsatta områden*. Stockholm: Nationella operativa avdelningen.

Ring, J. (1999). *Hem och skola, kamrater och brott*. Diss., Stockholms universitet. Stockholm: Kriminologiska institutionen.

Rostami, A. (2013). *Tusen fiender – en studie om de svenska gatugängen och dess ledare*. Lic.-avh., Linnéuniversitetet.

Sarnecki, J. (2015). *Introduktion till kriminologi – Volym II. Straff och prevention*. Lund: Studentlitteratur.

SOU (2006:30). *Är rättvisan rättvis: Tio perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättssystemet*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SOU (2010:15). *Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp*. Stockholm: Regeringskansliet.

SOU (2017:67). *Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet i Sverige*. Stockholm: Institutet för Framtidsstudier.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Williams, J. P. (2011). *Subculture theory: Traditions and Concepts*. Great Britain: Polity Press.

Nyhetsartiklar:

Carlén, L. (2018). Ebba Busch Thor har bara delvis rätt om ”no-go-zoner”. *SVT*, 23 maj. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/ebba-busch-thor-kd-har-delvis-ratt-om-no-go-zoner> [2019-05-18]

Hartelius, A. (2019). Anders Krafts uttalande i TV4 väcker reaktioner. *Aftonbladet*, 29 januari. <https://www.aftonbladet.se/nojesbladet/a/wEldPn/anders-krafts-uttalande-i-tv4-vacker-reaktioner> [2019-04-20]

Westin, A. (2019). Polisen anklagas för att använda etnisk profilering. *Aftonbladet*, 28 januari. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/gPM6RB/polisen-anklagas-for-att-anvanda-etnisk-profilering> [2019-04-20]